

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀਮਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਖਨਊ ਦੇ 6 ਵੀਂ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ

Posted On: 16 JAN 2017 11:52AM by PIB Chandigarh

English rendering of the text of PM's address at the 6th convocation of Babasaheb Bhimrao Ambedkar University, Lucknow

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਭੀਮਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਖਨਊ ਦੇ 6 ਵੀਂ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ

ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੱਜਣੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਥੀਓ,

ਅੰਬੇਡਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕਨਵੋਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਰਪਤ ਸਨ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਲੜਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਸੀ ਸਿੱਖਿਆ। ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਸੀ-ਸਿੱਖਿਅਤ ਬਣੋ, ਸੰਗਠਿਤ ਬਣੋ, ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਸ ਪਾਸ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਬਣੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਦੀ ਪੁਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸਨ। ਭਗਵਾਨ ਬੁੱਧ ਦਾ ਇਹ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੀ ਅੱਪਾ ਦੀਪੋ ਭਵ:। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰੋ। ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਸਾਇਆ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਹ ਯੁੱਗ ਯੁੱਗਾਂਤਰ ਤੋਂ ਸੰਪਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸਾਡੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੀ ਹੈ, ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਹੋਣ, ਕੁਝ ਘਾਟਾਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਫਿਰ ਕੁਝ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਤੜਫਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਧਰੋਂ ਮੰਗਣ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖੋ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ, ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅੱਪਮਾਨ। ਨਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਸਮਾਜਕ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੁੱਝ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਸੰਕਟ ਬੇਹੱਦ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜੋਤ ਸੀ, ਉਹ ਤੜਫਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਏ ਬੈਠਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਸਤਾ ਚੁਣਿਆ, ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ, ਅਣਗੌਲੇਪਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ, ਅੱਪਮਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ।

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪੀਐੱਚਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਥਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਲਈ ਜਿਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਭ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ। ਵਾਪਸ ਆਏ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ, ਪੀੜਤ, ਸ਼ੋਸ਼ਿਤ, ਵਿਰੋਧੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਮ ਆਏ, ਮੈਂ ਖਪਿਆ ਰਹਾਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰ ਇਹ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਅਸੀਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ, ਬੇਟਾ ਜਾਂ ਬੇਟੀ ਸਿੱਖਿਅਤ-ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਲ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹੋਣਗੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਲ ਖੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕਾਲ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਡਿਗਰੀ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪੁਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰਨਣ ਤੀਜੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਡਿਗਰੀ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਵਰਨਣ ਤੀਜੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂਕੁਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਕਾਂ ਨੂੰ ਦੀਕਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਡਿਗਰੀ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪੁਰੰਪਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਏ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧੂਰੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਅਸੰਭਵ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਗੂਗਲ ਗੂਰੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ। ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੂਰੂ ਗੂਗਲ ਹੈ। ਹਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਹ ਗੂਗਲ ਗੂਰੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ, ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਇੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਸੂਚਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸੂਚਨਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੰਮ ਆ ਸਕਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਇਹ ਚੁਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁਣਨ ਲਈ, ਜੋ ਵਿਧਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਧਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ।

ਕਦੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਮੈਡਲ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖਕੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਪ੍ਰਤੀ ਅੱਛੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਉਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਨਾ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਦੇ ਮੈਂ ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰੰਤੂ ਉਸਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਕੀ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਜੋ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਸੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਾ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਖਰਚ ਸਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਬੇਟਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਟਾਈਪ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਏ, ਉਹ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਪਰੰਤੂ ਟਾਈਪਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਸਿੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਵੱਲਾ ਪੁੱਛੇਗੀ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ, ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਾਂ ਕੇ ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤਾਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਕੈਪਸ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਵੋਗਾ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਰਾਤ ਰਾਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 2 ਵਜੇ ਮਨ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਯਾਰ ਚਾਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਹੇਠ ਕੋਈ ਚਾਹ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਸੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਯਾਰ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਇੱਕ ਚਾਹ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਠੰਡ ਲੱਗਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਬੁਢਾਪਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚਾਹ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਬਾਬੂ ਬਣ ਜਾਓ, ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕੁਝ ਬਣਨ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਤ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਵੀ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਇਹ ਪੂਰਾ ਸਮਾਜ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂ ਕੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਗਰੀ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ, ਇਹ ਕਲਾਸਰੂਮ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ, ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ, ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਇਹ ਪਾਠ, ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ, ਇਹ ਨਤੀਜੇ, ਇਹ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ, ਕੀ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਿਮਟ ਸਕਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤੋਂ

ਚੰਗੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੀਐਚਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਸੀ ਪਰ ਮਨ ਕਰ ਗਿਆ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਾਪਸ ਜਾਉਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਖਪਾ ਦਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਮੈਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਾਂਗਾ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਲੈਣਾ, ਪਾਉਣਾ, ਬਣਨਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਇਸ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਰਨਾ। ਲੈਣਾ, ਪਾਉਣਾ, ਬਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਰਨਾ, ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਉਸ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਪਾਉਣਾ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਬਣਦੇ ਹੋ, ਇਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਉਹ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਇੰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਪਹੁੰਚਾ ਹੀ ਦਏਗਾ, ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬਣਾ ਹੀ ਦਏਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿਉਣ ਲਈ, ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਣਾ, ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ। ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਸੀਂ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਹਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਣ 'ਤੇ ਲਕੀਰ ਫੇਰਨ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਸੀਬ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਹੀ ਲਕੀਰ ਮਾਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਹੁਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਆਸ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਨ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਯਾਰ ਬੇਟਾ ਅਜੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਯਾਰ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਫੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਇਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖਣ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਵੀ ਪੁੱਛਣਗੇ, ਬੇਟਾ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ, ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਕੁਝ ਸੋਚਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣਗੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਕੁਝ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਭਟਕਦੇ ਹੋ ਕੀ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਪੱਲ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਲ ਮਜ਼ਾਕ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅੱਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਗਈ, ਹਰ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਏਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਸੌਟੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਧਾਰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਏਗੀ। ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਡੁਬਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁੜਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਲੱਭਾਂਗਾ, ਇਹ ਮਨੋਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਜੇਕਰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਖਾਦ ਕੋਈ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਹੀ ਤਾਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਖਾਦ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਖਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਯਾਰ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹਦੀ ਪਰ ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਾਕ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਊਰਜਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਹ ਲੋਕ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜੋ ਆਪਣੇ 3 ਸਾਲ, 4 ਸਾਲ, 5 ਸਾਲ ਜੋ ਵੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ ਦੇਵੇ, ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਏਗਾ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਿਆਈ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭਟਕ ਨਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੁਰਝਾ ਨਾ ਜਾਏ ਉਹ ਹੀ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਣਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਦੀ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। 65 ਫੀਸਦੀ ਨੌਜਵਾਨ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਜਵਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜਵਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਡੀ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਅਨਮੋਲ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਬਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਟੇ ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਮਾਂ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਲਾਲ ਖੋਇਆ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣਗੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏਗੀ ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਲਾਲ ਖੋਇਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਦਰਦ ਮੈਂ ਭਲੀਭਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਨਵੀਂ ਉਮੰਗ ਹੋਵੇ, ਨਵਾਂ ਸੰਕਲਪ ਹੋਵੇ, ਨਵਾਂ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਸੰਕਟਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਖੇਤਰ ਮੰਨੇ ਗਏ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਾਡੇ ਦਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ। ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੇਤਰ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ, ਇੱਕ ਤਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੀਐਸਯੂ ਹੈ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਜੋ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮਤਲਬ। ਮੇਰੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਬਣੇ, ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਣੇ।

ਅਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਲਿਤ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਚੈਂਬਰ ਆਫ਼ ਕਾਮਰਸ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦਲਿਤ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਇੱਥੇ ਇਹ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਵੈ ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਿਵੇਂ ਵਧੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ, ਸਟਾਰਟ ਅੱਪ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਵਾ ਲੱਖ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹਨ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਵਾ ਲੱਖ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਰਾਂਚ, ਇੱਕ ਦਲਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਬੀਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਬੀਲੇ ਅਤੇ ਔਰਤ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਟਾਰਟ ਅੱਪ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿਓ। 20 ਲੱਖ, 50 ਲੱਖ ਦਿਓ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗਰੰਟੀ ਦਿਓ। ਨਵੀਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇ-ਪੰਜ-ਦਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਬਣੇ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਨਵੀਨਤਾ ਲੈ ਕੇ, ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਂਚਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਢਾਈ ਲੱਖ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਲੋਕ ਇੱਕ ਸਾਥ ਨਵੇਂ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਵਪਾਰਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ, ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਵਿੱਚ, ਨਵੀਨਤਾ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ 'ਸਟਾਰਟ ਅੱਪ ਇੰਡੀਆ, ਸਟੇਡ ਅੱਪ ਇੰਡੀਆ' ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਰਾਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਓ। ਕੁਝ ਪਾ ਕੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਓ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਗਤ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਕੁਝ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਜਗਤ ਲਈ ਜੀਓ, ਉਸ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰੋ। ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਇੱਕ ਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ।

AKT/AK
(Release ID :146322)

(Release ID: 1480808) Visitor Counter : 2

